

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогічної та соціальної освіти
Кафедра педагогіки, психології та інклюзивної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛЬНА ГЕНДЕРОЛОГІЯ

Ступінь бакалавра

Рівень вищої освіти – перший (освітньо-професійний)

Галузь знань: 23 Соціальна робота

спеціальність: 231 Соціальна робота

освітньо-професійна програма: Соціальна робота. Соціальна педагогіка

2022 – 2023 навчальний рік

Розробник: Рогальська-Яблонська І.П., професор кафедри дошкільної освіти,
доктор педагогічних наук, професор (Рогальська-Яблонська І.П.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки, психології та
інклюзивної освіти

Протокол № 13 від « 27» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри педагогіки, психології та інклюзивної освіти

(в.о.Султанова Н.В.)

Анотація

Програму розроблено відповідно до стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти №557 від 24.04.2019 р.

Навчальна дисципліна «Соціальна гендерологія» спрямована на поглиблення знань, набутих студентами в результаті слухання базових дисциплін, так і на вивчення нових парадигм соціальної сфери. Курс є принципово новим у системі соціальних наук, який розкриває тему гендерних відносин у суспільстві, вводить студентів у сферу нових соціальних знань – гендерології, здійснює гендерний аналіз та розвиток критичного мислення студентів.

Ключові слова: гендер, соціалізація, гендерна соціалізація, гендерні дослідження, гендерне виховання, гендерні відносини.

Annotation

The program was developed in accordance with the standard of higher education in the specialty 231 "Social Work" for the first (bachelor's) level of higher education №557 from 04/24/2019.

The discipline "Social Genderology" is aimed at deepening the knowledge acquired by students as a result of listening to basic disciplines, as well as to study new paradigms of the social sphere. The course is fundamentally new in the system of social sciences, which reveals the topic of gender relations in society, introduces students to the field of new social knowledge - gender studies, gender analysis and development of critical thinking of students.

Key words: gender, socialization, gender socialization, gender studies, gender education, gender relations.

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 23 Соціальна робота	Варіативна
	Спеціальність 231 Соціальна робота	
Індивідуальне науково-дослідницьке завдання: творчий проект («Гендерні дослідження у соціальній роботі»)	Спеціальність: Соціальна робота	Рік підготовки:
		4-й
Загальна кількість годин – 150		Семестр
		1-й
Тижневих годин для денної форми навчання – 2 аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Ступінь: бакалавра	Лекції
		20 год.
http://moodle.mdu.edu.ua/my/		Практичні, семінарські
		20 год.
		Самостійна робота
		110 год.
		Вид контролю: залік

Мова викладання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання: 40 год. – аудиторні заняття, 80 год. – самостійна робота (до 30/70%).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та результати навчання

Мета курсу: творче оволодіння студентами гендерними знаннями, а саме: актуалізація й поглиблення теоретичних знань про предмет та специфіку гендерних досліджень і пріоритетні напрямки розвитку теорії гендеру в соціальній роботі; ознайомлення студентів з суспільним, суспільно-політичним та науково-теоретичним контекстом соціальної гендерології; сформувавши уявлення про гендерну систему суспільства (гендерні відносини в економічній, політичній, правовій, соціальній сферах); розвиток умінь і навичок вирішення широкого кола соціальних проблем у різних сферах життєдіяльності з урахуванням гендерної складової, проведення наукових розвідок з означеної теми.

Завдання курсу:

- сформувавши мотивацію студентів до оволодіння знаннями, вміннями і навичками гендерних досліджень у соціальній сфері;
- сприяти засвоєнню студентами обсягу теоретичних знань щодо основ теорії та практики соціальної гендерології;
- формувати вміння застосовувати отримані знання при вирішенні сучасних соціальних проблем у різних сферах життєдіяльності пов'язаних з гендерними питаннями;
- удосконалювати навички науково-дослідницької діяльності в галузі соціальної роботи.

Передумови для вивчення дисципліни: «Основи соціальної педагогіки та соціалізації особистості», «Теорія та історія соціальної роботи», «Загальна психологія», «Основи наукових досліджень у соціальній роботі», «Соціальна робота з різними групами населень», «Соціальна педагогіка».

Навчальна дисципліна складається з 4 кредитів.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

ПРН 3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.

ПРН 18. Налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних груп та громад; використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів.

ПРН 21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до релігійних, культурних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

ПРН 22. Демонструвати вміння креативно вирішувати проблематику приймаючи інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності тдо формування принципово нових ідей.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими *компетентностями:*

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 13. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.

ЗК 14. Винизначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК 15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

II. Фахові:

ФК 1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

ФК 2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

ФК 4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

ФК 9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

ФК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

ФК 18. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері. Упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність.

ФК 19. Здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до соціальної гендерології. Передумови впровадження гендерного підходу у систему вищої освіти України.

Тема 2. Гендер як наука та навчальна дисципліна.

Тема 3. Теорії гендерної соціалізації особистості.

Тема 4. Гендерна соціалізація і становлення гендерної ідентичності.

Тема 5. Гендерні ролі та стереотипи в суспільстві.

Тема 6. Гендерна освіта. Основи гендерного виховання.

Тема 7. Гендерні відносини в родині. Насильство в сім'ї.

Тема 8. Гендерні дослідження психолого-педагогічних аспектів статі та сексуальності.

Тема 9. Основні етапи історії гендерного руху: від «жіночих студій» до «гендерних досліджень».

Тема 10. Сучасна гендерна політика. Шляхи забезпечення рівних прав і можливостей.

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Соціальні передумови виникнення гендерних досліджень.

Тема 1. Вступ до соціальної гендерології. Передумови впровадження гендерного підходу у систему вищої освіти України.

Тема 2. Гендер як наука та навчальна дисципліна.

Кредит 2. Основні напрямки досліджень гендеру.

Тема 3. Теорії гендерної соціалізації особистості.

Тема 4. Гендерна соціалізація і становлення гендерної ідентичності.

Тема 5. Гендерні ролі та стереотипи в суспільстві.

Кредит 3. Гендерна освіта і педагогіка.

Тема 6. Гендерна освіта. Основи гендерного виховання.

Тема 7. Гендерні відносини в родині. Насильство в сім'ї.

Тема 8. Гендерні дослідження психолого-педагогічних аспектів статі та сексуальності.

Кредит 4. Еволюція гендерних досліджень.

Тема 9. Основні етапи історії гендерного руху: від «жіночих студій» до «гендерних досліджень».

Тема 10. Сучасна гендерна політика. Шляхи забезпечення рівних прав і можливостей.

3. Структура навчальної дисципліни Денна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		Л	П	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Соціальні передумови виникнення гендерних досліджень.						
Тема 1. Вступ до соціальної гендерології. Передумови впровадження гендерного підходу у систему вищої освіти України.	14	2	2			10
Тема 2. Гендер як наука та навчальна дисципліна.	16	2	2			12
Усього:	30	4	4			22
Кредит 2. Основні напрямки досліджень гендеру						
Тема 3. Теорії гендерної соціалізації особистості.	10	2	2			6
Тема 4. Гендерна соціалізація і становлення гендерної ідентичності.	10	2	2			6
Тема 5. Гендерні ролі та стереотипи в суспільстві.	10	2	2			6
Усього:	30	6	6			18
Кредит 3. Гендерна освіта і педагогіка.						
Тема 6. Гендерна освіта. Основи гендерного виховання.	16	2	2			12
Тема 7. Гендерні відносини в родині. Насильство в сім'ї.	14	2	2			10
Усього:	30	4	2			22
Кредит 4. Гендерні дослідження						
Тема 8. Гендерні дослідження психолого-педагогічних аспектів статі та сексуальності.	30	2	2			26
Усього:	30	2	2			26
Кредит 5. Еволюція гендерних досліджень.						
Тема 9. Основні етапи історії гендерного руху: від «жіночих студій» до «гендерних досліджень».	14	2	2			10
Тема 10. Сучасна гендерна політика. Шляхи забезпечення рівних прав і можливостей.	16	2	2			12
Усього:	30	4	4			22
Усього годин:	150	20	20			110

**4. Теми лекційних занять
Денна форма навчання**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Соціальні передумови виникнення гендерних досліджень.		
1.	Тема 1. Вступ до соціальної гендерології. Передумови впровадження гендерного підходу у систему вищої освіти України.	2
2.	Тема 2. Гендер як наука та навчальна дисципліна.	2
Кредит 2. Основні напрямки досліджень гендеру.		
3.	Тема 3. Теорії гендерної соціалізації особистості.	2
4.	Тема 4. Гендерна соціалізація і становлення гендерної ідентичності.	2
5.	Тема 5. Гендерні ролі та стереотипи в суспільстві.	2
Кредит 3. Гендерна освіта і педагогіка.		
6.	Тема 6. Гендерна освіта. Основи гендерного виховання.	2
7.	Тема 7. Гендерні відносини в родині. Насильство в сім'ї.	2
Кредит 4. Гендерні дослідження		
8.	Тема 8. Гендерні дослідження психолого-педагогічних аспектів статі та сексуальності.	2
Кредит 5. Еволюція гендерних досліджень.		
14.	Тема 9. Основні етапи історії гендерного руху: від «жіночих студій» до «гендерних досліджень».	2
15.	Тема 10. Сучасна гендерна політика. Шляхи забезпечення рівних прав і можливостей.	2
Разом:		20

**5. Теми практичних занять
Денна форма навчання**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Соціальні передумови виникнення гендерних досліджень.		
1.	Тема 1. Вступ до соціальної гендерології. Передумови впровадження гендерного підходу у систему вищої освіти України.	2
2.	Тема 2. Гендер як наука та навчальна дисципліна.	2
Кредит 2. Основні напрямки досліджень гендеру.		
3.	Тема 3. Теорії гендерної соціалізації особистості.	2
4.	Тема 4. Гендерна соціалізація і становлення гендерної ідентичності.	2
5.	Тема 5. Гендерні ролі та стереотипи в суспільстві.	2
Кредит 3. Гендерна освіта і педагогіка.		
6.	Тема 6. Гендерна освіта. Основи гендерного виховання.	2
7.	Тема 7. Гендерні відносини в родині. Насильство в сім'ї.	2
Кредит 4. Гендерні дослідження		
8.	Тема 8. Гендерні дослідження психолого-педагогічних аспектів статі та сексуальності.	2

Кредит 4. Еволюція гендерних досліджень.		
14.	Тема 9. Основні етапи історії гендерного руху: від «жіночих студій» до «гендерних досліджень».	2
15.	Тема 10. Сучасна гендерна політика. Шляхи забезпечення рівних прав і можливостей.	2
Разом:		20

6. Самостійна робота Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Соціальні передумови виникнення гендерних досліджень.		
1.	Тема 1. Вступ до соціальної гендерології. Передумови впровадження гендерного підходу у систему вищої освіти України.	10
2.	Тема 2. Гендер як наука та навчальна дисципліна.	12
Кредит 2. Основні напрями досліджень гендеру.		
3.	Тема 3. Теорії гендерної соціалізації особистості.	6
4.	Тема 4. Гендерна соціалізація і становлення гендерної ідентичності.	6
5.	Тема 5. Гендерні ролі та стереотипи в суспільстві.	6
Кредит 3. Гендерна освіта і педагогіка.		
6.	Тема 6. Гендерна освіта. Основи гендерного виховання.	12
7.	Тема 7. Гендерні відносини в родині. Насильство в сім'ї.	26
Кредит 4. Гендерні дослідження		
8.	Тема 8. Гендерні дослідження психолого-педагогічних аспектів статі та сексуальності	26
Кредит 5. Еволюція гендерних досліджень.		
9.	Тема 9. Основні етапи історії гендерного руху: від «жіночих студій» до «гендерних досліджень».	10
10.	Тема 10. Сучасна гендерна політика. Шляхи забезпечення рівних прав і можливостей.	12
Разом:		110

7. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання складається з двох напрямів :

I – підготовка та захист контрольної роботи (для студентів ЗФН);

II – підготовка творчого проекту (для студентів ДФН).

Підготовка та захист контрольної роботи

Основне завдання цього виду діяльності – з'ясувати рівень знань, умінь, навичок викладацької діяльності, готовності до забезпечення викладання фахових дисциплін соціальної роботи.

8. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно, якщо основні питання розкриті на високому теоретичному і практичному рівнях, студент без ускладнень орієнтується в матеріалі, повністю відповідає на додаткові запитання. Якість відповідей свідчить про вільне володіння матеріалом лекційних і практичних занять, а також про ознайомлення з додатковим матеріалом з навчальної дисципліни.

Студенту виставляється дуже добре, якщо основні питання розкриті на високому теоретичному і практичному рівнях, студент без ускладнень орієнтується в матеріалі, але зробив невелику кількість помилок.

Студенту виставляється добре, якщо студент розкрив основні питання, але на додаткові повністю не відповів. Якість відповідей виявляє вільне володіння лекційним і практичним матеріалом. Ознайомлення з додатковими джерелами не систематизовано.

Студенту виставляється достатньо, якщо студент володіє тільки загальним понятійним апаратом, він в цілому орієнтується в досліджуваному предметі, але при розкритті основних питань допускає суттєві помилки.

Студенту виставляється задовільно, якщо студент робить принципові помилки у відповідях, утрудняється дати обґрунтовані відповіді на всі основні питання викладача, не володіє основним понятійним апаратом.

Оцінка за виконання індивідуального науково-дослідного завдання, завдань самостійної роботи виставляється з урахуванням таких параметрів:

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 200 до 400 балів (за 4 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Поточне оцінювання та самостійна робота										КР	Накопичувальні бали/сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	20	500 /100*
50	50	20	20	50	50	20	40	50	50		

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 4 крд.

9. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

10. Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, підготовка доповідей та виступів з доповідями на семінарах, участь у ділових іграх, тренінгах, дискусіях; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

11. Рекомендована література

Базова

1. Абукирова Н.И. Что такое гендер? // Общественные науки и современность. 1996. №6. С. 123-125.
2. Араканцева Т. А. Гендерная социализация ребёнка в семье : учебное пособие / Т. А. Араканцева. М. : Издательство МПСУ, 2011. 133 с.
3. Бем С. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов / С. Бем. М. : „Российская политическая энциклопедия” (РОССПЭН), 2004. 336 с.
4. Берн Шон. Гендерная психология. СПб.: пройм-ЕВРОЗНАК, 2004. 320с.
5. Булатова Л. О. Гендерна педагогіка. Практикум : навч.-метод. посіб. для студ. пед. спец. вищ. навч. закл. ; [2-ге вид.]. Суми : Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. 150 с.
6. Введение в гендерные исследования: Учебное пособие. М.: МГУ, 2000. 200 с.
7. Воронина О.А. Теоретико-методологические основы гендерных исследований // Теория и методология гендерных исследований. Курс лекцій / Под общ. ред. Ворониной О.А. М.: МЦГИ-МВШСЭН-МФФ, 2001. С. 13-106.
8. Гендерний аналіз українського суспільства. К. ПРООН, 1999. 293 с.
9. Гендерний розвиток у суспільстві: (конспекти лекцій). К.: ПЦ „Фоліант”, 2004. 351 с.
10. Гендерна педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [за ред. В. О. Гайденко]. Суми : ВТД „Університетська книга”, 2006. 313 с.
11. Гендерна рівність в освіті. Посібник для тренерів / [за ред. Н. Кургановської, М. Янкаускайте]. Запоріжжя : Друкарський світ, 2011. 80 с.
12. Говорун Т.В., Кікінежді О.М. Гендерна психологія: Навч. Посібник. К.: Видав. центр „Академія”, 2004. 308 с.
13. Говорун Т.В., Кікінежді О.М. Стать та сексуальність: психологічний ракурс. Навч.посібник. Тернопіль: Навч.книга «Богдан», 1999. 384 с.
14. Жіночі студії в Україні. Жінка в історії сьогодення / [за ред. Л.Смоляр]. Одеса, 1999. 402 с.

15. Дороніна Т. О. Теоретико-методологічні засади гендерної освіти та виховання учнівської молоді : [монографія] / Т. О. Дороніна. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2011. 331 с.
16. Кікінежді О. М. Гендерна ідентичність в онтогенезі особистості : [монографія] / О. М. Кікінежді. Тернопіль : „Навчальна книга – Богдан”, 2011. 400 с.
17. Кікінежді О. М. Гендерне виховання дошкільнят : навчально-методичний посібник / О. М. Кікінежді, Т. В. Говорун, І. М. Шульга. Тернопіль : „Навчальна книга – Богдан”. 2015. 192 с.
18. Клецина И. С. Гендерная социализация : учеб. пособие / И. С. Клецина. СПб. : Издательство РГПУ им. А. И. Герцена, 1998. 92 с.
19. Кравець В. П., Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Він та вона: різні від природи чи від виховання. Тернопіль: Навч. книга “Богдан”, 1999. 27 с.
20. Кравець В.П. Гендерна педагогіка: Навч. Посібник. Тернопіль: Джура, 2003. 416 с.
21. Кравець В. П. Гендерна соціалізація молодших школярів : навч. посібник / В. П. Кравець, Т. В. Говорун, О.М. Кікінежді. Тернопіль : „Навчальна книга – Богдан”, 2011. 192 с.
22. Кравець В. П. Історія гендерної педагогіки : навч. посібник / В. П. Кравець. Тернопіль : Джура, 2005. 440 с.
23. Лавриненко Н.В. Женщина: самореализация в семье и обществе (Гендерный аспект). К.: ВИПОЛ, 1999. 172 с.
24. Лавриненко Н.В. Гендерні стереотипи як механізм припису гендерної ідентичності // Рівність жінок та чоловіків „Світові тенденції і українські реалії”. Київ, 2001. С. 3-23.
25. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. К.: „К.І.С.”, 2004. 536 с.
26. Петренко О. Практика впровадження гендерного підходу в освіту й виховання / О. Петренко // Гендерні дослідження: прикладні аспекти : [монографія] / [В. П. Кравець, Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді та ін.] ; за наук. ред. В. П. Кравця. Тернопіль : „Навчальна книга – Богдан”, 2013. С. 73–84.
27. Цокур О. Гендерна педагогіка – нова освітня технологія [Електронний ресурс] / О. Цокур, І. Іванова. Режим доступу : <http://osvita.ua/school/upbring/1657>.

Допоміжна

1. Аникеева Н.П. Гендерные отношения в воспитательном пространстве // Педагогическое образование и наука. 2002. №4. С. 46-50.
2. Бреева Е.Б. Дети в семье: Гендерные аспекты воспитания // Народонаселение. 2000. № 2 (апрель). С. 62-69.
3. Братусь І., Іулевсьш-Черниш А., Лях Т. Формування навичок усвідомленого батьківства та ранній розвиток дитини (методичні матеріали для тренінгу) // Практична психологія та соціальна робота. 2002. № 5. С. 36-48.
4. Воспитание мальчиков // «ВЫ и МЫ». Диалог российских и американских женщин. Альманах, 1998. № 4 (20). С. 6-13.
5. Геворкян А.Е. Определение понятия гендер // Гендер. Проблемы и пути решения. Методологический подход к гендерному обучению. Издательство „Гитутюн” НАНРА, 2001. 150 с.
6. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. К.: Український інститут соціальних досліджень, 2002. 121с.
7. Гендерное образование в средней школе: Учебная программа курса „Женщина и мужчина в XXI веке: стратегии и реалии гендерного равенства”. Иваново: Иван. гос. ун-т, 2002. 362 с.
8. Гендерный подход в дошкольной педагогике: теория и практика. Монографія в 2-х частях / Под ред. Штылевой Л.В. Мурманськ: ОУ КРЦЦОиРЖ, 2001. 200 с.
9. Гендерні стандарти сучасної освіти : збірка рекомендацій. 2010. Частина 1. 328 с. (Програма розвитку ПРООН в Україні).
10. Гендерні стандарти сучасної освіти : збірка рекомендацій. 2011. Частина 2. 260 с. (Програма розвитку ПРООН в Україні).
11. Гендерні стандарти сучасної освіти : збірка рекомендацій. 2012. Частина 3. 282 с. (Програма розвитку ПРООН в Україні).
12. Женщины и мужчины в развитии. Гендерный анализ (Sida). 2003. октябрь. 18 с.

13. Кон И. Дети и родители // Семья: Книга для чтения. Кн. 1 / Сост. И.С. Андреева, А.В. Гулыга. М.: Политиздат, 1990. С. 236-270.
14. Кон И.С. Введение в сексологию. М.: Медицина, 1988.
15. Кобелянская Л. Гендерное образование в Украине: реалии и перспективы // Gender studies in modern universities: international experience July 6, 2002, Kyev, Ukraine. С. 22-28.
16. Новикова 9. Международная защита прав женщин: история и современность // Преображение. Русский феминистский журнал. М., 1995. №3. С. 58-62.
17. Попова Л.В. Гендерная социализация в детстве (или что нужно знать воспитателям о том, как девочки и мальчики научаются „быть женщинами и мужчинами” // http://www.wsu.ru/grc/e-librari/files/gendernaya_sotsializatsiya.doc
18. Чому жінки живуть довше чоловіків [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.engteacher.info/chomu738.html>

12. Інформаційні ресурси

1. Нормативна база, наукові джерела, Інтернет-ресурс, науково-педагогічні бібліотеки (Національна бібліотека України ім.В.І.Вернадського, бібліотека університету тощо).
<http://ref.net.ua/work/det-27242.html>